

UKEN SOM GIKK (2. - 9. august)

På Vestfronten er det første store gjennombrudd nå skjedd, og på en slik måte at det antagelig kommer til å gå over i historien som en av de avgjørende operasjoner i denne krig. Etter den siste ukens begivenheter i Frankrike er vi kommet et betydelig skritt nærmere krigens avslutning, og ennå har man ikke full oversikt over alle konsekvenser, da slaget fremdeles er i full gang.

Det ytre begivenhetsforløp er i korthet følgende: Da amerikanerne under general Bradley hadde brutt igjennom ved Avranches (som ligger ved foten av Cotentin-halvøya, hvor kystlinjen begynner å løpe vestover), spredte deres styrker seg vifteformig ut. Panserkiler med voldsom fart og gjennomslagskraft ble slynget ut rett vestover langs Bretagne-kysten, sørover mot Rennes og øst over i retning av Domfront. Det viktigste operative mål i slagets første fase var avskjæringen av Bretagne-halvøya; det viktige trafikk-knutepunkt Rennes falt praktisk talt uten motstand alt den 3. august, og et par dager senere var de amerikanske panserspisser fremme ved Brest, Lorient og Loire-munningen, praktisk talt uten å møte motstand underveis. Vel så viktig var imidlertid det støt som med den bretagnske halvøys basis som utgangspunkt omtrent samtidig ble satt inn i østlig retning, og som i løpet av et par dager førte til inntagelsen av Domfront, Mayenne og Laval og bragte sørflyøyen fram til Angers ved Loire. Herfra gikk framstøtet videre i en bue på midtavsnittet Le Mans, et meget viktig trafikk-knutepunkt som falt onsdag den 9. august. Framrykningen fortsetter videre nordvestover i retning av Chartres og Paris.

Når dette sensasjonelle gjennombrudd har kunnet skje, er den umiddelbare årsak delvis den at tyskerne hadde ventet det allierte hovedstøt i Caen-sektoren, hvor en imponerende oppmarsj av tropper og materiell hadde funnet sted. Mens de tyske hovedstyrker var bundet her, satte Montgomery inn et lynstøt mot vestflanken og oppnådde det tilsiktede gjennombrudd, som med ett slag har endret det strategiske bildet i Frankrike. Mens tyskerne inntil slutten av juli bare hadde en ca. 100 km. bred front å holde tvers over den normanniske halvøy og kunne støtte sine flanker på havet, har de allierte nå plutselig oppnådd en frontforlengelse til noe slikt som 300 km. og har fått svingrom for sine styrker, hvis tallmessige og materielle overlegenhet kommer til sin rett og åpner operative muligheter av største rekkevidde.

Den øyeblikkelige situasjon er allerede meget ubehagelig for tyskerne. De hurtige amerikanske panserkolonner støter fram parallelt med Loire i retning Paris, tett fulgt av motorisert infanteri som renser opp de få motstandslommer man støter på; tyskerne er på hodekulls flukt og har i dette avsnitt ennå ikke kunnet samle seg til planmessig motstand. Særlig alvorlig er stillingen for de tyske styrker som står nordenfor, i Caen-Vire-avsnittet, og som holder på å bli utflankert. Faren er så meget større som de engelsk-kanadiske styrker sør for Caen den 8. august innledet en overordentlig kraftig offensiv som øyensynlig har fått de tyske linjer her til å vakle, til tross for en innbitt motstand. Hva det innebærer er klart: tyskernes repli-bevegelse på Paris arter seg som en svingning av fronten om Caen-sektoren som akse eller hengsel, og hensikten med det britiske angrep på nordavsnittet er nettopp å sprengte dette hengsel. Lykkes det, slik at de alliertes venstre fløy kommer i bevegelse mot Seine-munningen, er den tyske 2. og 7. arme utsatt for omfattning i begge flanker, og resultatet kan bli en katastrofe. Det er ennå for tidlig å uttale seg om denne dobbelte omfatning vil lykkes; i øyeblikket pågår et spennende kappløp mellom den sørlige tyske gruppe og de amerikanske panserstyrker som utgjør knipetangens sørlige del. Under enhver omstendighet blir tyskerne kastet tilbake mot elvene Loire og Seinen, som gjør en ordnet, videre retrett nesten umulig, idet det allierte fly har brutt så og si hver eneste bro.

For å forsøke å gi troppene et pusterom, så de kunne slippe ut gjennom flaskkehalsen mellom Loire (ved Creans) og Seine (ved Paris), satt tyskerne i begynnelsen av denne uke inn et desperat motangrep med støtretning mot Avranches for på denne måten å avbryte forbindelsen mellom de amerikanske styrker i sør og deres baser på Cotentin-halvøya. Støtet ble ført med betydelig

styrke, idet 4 panserdivisjoner ble satt inn, men det ble i løpet av et par dager, vesentlig ved hjelp av alliert artilleri og fly, som hadde forholdsvis lett spill, idet tyskerne hadde måttet sette igang sin offensiv - den kraftigste i Normandie hittil - uten støtte av fly! Hundrer av tyske panservrak ligger nå igjen på slagmarken, og truslen mot flaskehalsen ved Avranches er avverget. Utgangen på slaget betyr en alvorlig svekkelse av det tyske panservåpen i Normandie, som først var konsentrert i Caen-sektoren, så ble flyttet ned til Caumont og nå endelig er revet opp ved Mortain, nettopp i det øyeblikk da det britiske angrep ved Caen setter inn med full styrke.

Uviklingen på den franske front i disse hektiske augustdager har ført til betydelige resultater for de allierte og gir anledning til interessante betraktninger. Det viktigste resultatet Montgomery har oppnådd, er utvilsomt at han har sprengt den tyske innkapsling av bruhodet, skaffet seg en frontbrede som gir høve til utvikling av styrkene og til å gjennomføre flanke-operasjoner. Dernest har han tilføyd tyskerne et nederlag som har kostet dem store tap og kan komme til å koste ennå meget større. Alene fangetallet i Frankrike overstiger nå langt 100 000 mann, og man kan regne med at de tyske tap i alt, falne og sårede medregnet, er oppe i omkring 1/4 million - og ennå er styrker på anslagsvis 70 000 mann avskåret på Bretagne-halvøya, ved de befestede punkter langs kysten som ennå byr på motstand. f. eks. St. Malo, Dinan, Brest, Lorient og St. Nazaire. Når opprensningen her er gjennomført - det er sikkert bare et spørsmål om forholdsvis kort tid - vil de allierte ha herredømmet over Bretagne med en serie ypperlige havner uten at de har behøvd å gå til en landgangsoperasjon, noe som alltid iallfall er forbundet med et usikkerhetsmoment.

Besiddelsen av Bretagne har også stor sjømilitær betydning. For det første vil det sikre de allierte et praktisk talt ubestridt herredømme over Kanalen og østlige farvann, og med de mange nye havner til disposisjon vil det bety en stor lettelse av sjøtransportene til invasjonfronten både fra England og fra USA, med frigjøring av flåtestridskrefter som følge. For det annet vil erobringen av Bretagne bety et lamnende slag mot det tyske ubåtvåpen, som visst nok i det siste ikke har gjort meget av seg, men som alltid er en faktor å regne med. 6 av tyskernes 8 største ubåtbaser i Frankrike befinner seg nemlig i Brest, Lorient og St. Nazaire, omhyggelig utbygd gjennom fire år med veldige undersjøiske betongbunkers, magasiner, verfter osv. Når de faller bort, vil det tyske ubåtvåpens operasjonsmuligheter være ytterligere sterkt redusert, og antagelig vil de allierte gjøre en god fangst av ubåter på stedet. Man regner at det fins ca. 70 stykker av dem i de tre havner, og mange av dem ligger sikkert ved verksted i ikke sjødyktig stand; på de øvrige venter allierte fly- og flåtestridskrefter utenfor med moderne pileapparater, synkeminer, flybomber osv. Det er den paradoksale slutt-akt i ubåtkrigen: de tropper som skulle vært senket av ubåtene i Atlanterhavet eller i Kanalen før invasjonen, kommer nå og kaster ubåtene på sjøen!

Det tyske sammenbrudd i Normandie kommer først i det rette relieff når man ser det på bakgrunn av årets tyske felttogsplan: først skulle vestmaktene kastes på sjøen og så skulle man vende seg med storparten av sine styrker mot russerne og knekke dem. Den veldige retrett i Russland som har ført den røde hær til det tyske rikets grenser, ble forklart med nødvendigheten av i denne omgang å konsentrere styrkene i vest for å oppnå en rask avgjørelse der: "i Frankrike kan vi ikke vike" het det. Hvilken betegnelse tyskerne vil velge for sine bevegelser i Normandie i den siste tid må man da avvente i spenning.

Uviklingen i Frankrike har på slående måte vist svakhetene i tyskernes nåværende stilling. Den meget omtalte Atlanterhavsvoll, hvor forsvaret skulle være gruppert i dybden, har vist seg å være et temmelig tynt skall langs selve kystlinjen. Da man først - med mindre tap enn ventet - hadde slått igjen - nemlig det, viste det seg at der bakenfor nærmest var et militært vakuum. Et så viktig knutepunkt som Rennes, noen få mil fra kysten, var ubefestet og byens garnison på 1000 mann overgav seg uten strid! Og slik var det praktisk talt overalt i det indre av Bretagne. Amerikanerne kunne på 7 dager tilbakelegge 340 km, altså 50 km. om dagen, og slo dermed alle tidligere både tyske og russiske lynkrigs-rekorder. Saken er at tyskerne lider under en skrikende mangel på reserver, og at murene om "festningen Europa" på mange steder er overordenlig tynne. At tyskerne ser seg nødt til å gjøre et så stort stilet framstøt

som motoffensiven mot Avranches uten flystøtte, viser også hvor katastrofalt svekket Luftwaffe er.

Den allierte overkommando har nå opplyst at ifølge de planer som man la siste hånd på i april, skulle gjennombruddet fra Cotentin-krivara skje den 50. dag etter invasjonen. Det fant sted den 56. At tidstabellen er fulgt så nøye er egnet til å skape tillit til og respekt for den allierte overledelse og optimisme når det gjelder felttogets videre utvikling. Hva de alliertes planer går ut på, er det naturligvis ingen utenforetående gitt å vite. Det er forskjellige muligheter. Den mest nærliggende er kanskje at man legger all kraft i et framstøt direkte mot Paris, med sørflanke og rygg støttet til Loire, og at det neste store operative mål er Nordfrankrike med Pas de Calais-området og den belgiske kyst, hvor bla. basene for de flyvende bomber befinner seg. Man kan imidlertid her vente en seig tysk motstand - hvis kreftene overhodet strekker til - og det er mulig at andre støtetreninger i første omgang kan falle mer fordelaktige. En alliert framrykking til Loire-Orleans-Paris-Seinemunningen (det område vi alt i juni med utgangspunkt i flybombingen, utpekte som det sannsynligvis første mål for invasjonen) gir nemlig utgangspunkt også for storstilte operasjoner mot de betydelige tyske styrker som står i Sørvestfrankrike. De vil allerede ved en framrykking til Orleans være utsatt for en alvorlig flanketrussel, lange og utsatte som deres forbindelser med hjemlandet er, trust av de franske friskarer, med sjøterritorier i vest og sør som beherskes helt av allierte flåtestriidskrefter og Pyreneene i ryggen. Dobbelt utsatt står de hvis de allierte setter igang en invasjon mot den franske Middelhavskyst, noe den sterke oppladning av Korsika og tonnasje-konsentrasjoner i italienske havner kan være et varsel om. Enkelte meldinger hevder til og med at de tyske styrker i Sørvestfrankrike allerede nå treffer forberedelser til evakuering, og det er sannsynlig at hvis tyskernes mangel på reserver gjør stillingen i Frankrike prekær for dem, så vil de forsøke å gjennomføre en veldig svingning av sin front om avsnittet ved Seine-munningen som akse (noe som stemmer godt med den forbitrede motstand de har ylat i Caen-sektoren). De ville da suksessivt romme det vestlige og sørlige Frankrike og felle tilbake på en linje fra Seinemunningen til den sveitsiske grense, noe som vil bety en drastisk frontforkortning og skape muligheter for et relativt sterkt forsvar av vitale områder i nord. Om det punkt alt er nådd som gjør innledningen av en slik operasjon nødvendig, kan man ennå ikke si. Men det er mulig at allerede de nærmeste uker vil bringe svaret.

På østfronten later det til at russerne for øyeblikket er inne i en oppladningsperiode, med sikte på slutt-offensiven mot de tyske styrker i Balticum, en lyn-offensiv mot Øst-preussen og et videre framstøt på midtavsnittet av den polske front. Det betyr imidlertid ikke at kampene i øyeblikket er slappet helt av. Den 2. august pådde de russiske styrker fram til Riga-bukta vest for byen, og delte dermed den baltiske armegruppe i to, slik at de tyske tropper i Estland og den nordlige del av Letvis har fått sine landverts retrettninger definitivt avskåret. Lengre sør er oppmarsjen fært fram praktisk talt til Ost-Preussens grense, og i sentrum pågår heftige kamper i og omkring Warsjwa, som trues av en knipetang-operasjon. Lengre sør er det opprettet et betydelig bruhode vest for Wisla (Weichsel) i avsnittet ved Sandomierz-Stasso (begge byer er erobret) og i Galitsja kastes de tyske styrker mot Karpaterpassene, samtidig som oljedistriktene renses; bl.a. er her byene Stryj, Borislav (200 000 tonn årlig), Drohobycz (500 000 tonn) og Sambor tatt. Fra bruhodet støter kolonner fram nordvestover mot Warazawa og sørvestover mot Tarnov og Krakow. Russerne står her ikke mer enn 150 km. fra grensen til Schlesien, et av Tysklands viktigste sentra for gruve- og tungindustri, setet for en rekke nyanlagte og utvidede rustningsbedrifter - idet man her mente seg trygg for bombing! Stort interesse knytter seg imidlertid her til den forestående offensiv mot Øst-preussen, som det treffes forberedelser til i gigantisk målestokk; for første gang skal landkrigen her føres inn på tysk jord.

På Finskefronten er det nærmest stille og meget tyder på at det forestår fredsforhandlinger. Den nye regjering Mannerheim har utnevnt, er riktignok den mest konservative Finland har hatt på 20 år, men dens sammensetning forøvrig tyder på et oppgjør med russerne i nær framtid. Dens ledende menn er alle forholdsvis med russiske forhold; statsministeren Hackzell har således

vært finsk sendemann i Moskva i 5 år, Enckell er sønn av en general i den russiske hær under tsartiden, Wallden er (som Mannerheim) tidligere russisk offiser og har i en årrekke drevet forretning i Russland. Hackzell er videre en talsmann for Finnlands nordiske orientering, von Born er kjent fra Lappo-tiden som en prinsippfast ant-fascist og Hillila står i skarp opposisjon til tyskerne. Grunnlaget for et oppgjør med russerne på realistisk basis er således til stede, og hvis finnene kjenner sin besøkelsetid, slår de til. Hvis russerne er kloke, viser de seg generøse; det ville slå bena unna tyskernes bolsjevik-propaganda og ikke minst ha følger blandt de tyske vasaller i Sørøsteuropa, hvor Tyrkias brudd med Tyskland alt har virket; Ungarn er inne i en regjeringskrise, og Bulgaria sender ut fredsfølere, samtidig som det erklærer å ville nekte tyske tropper gjennommarsj i tilfelle av en tysk-tyrkisk krig.

Luftkrigen. De allierte har dradd full nytte av ukens glimrende flyvær og har på en måte som aldri før demonstrert sin overlegenhet i luften. Tedders bombe-tepper har banet veien for den britiske framrykningen ved Caen, og den sensasjonelle amerikanske "Blitz" mot Bretagne og Paris har bare vært muliggjort ved den største flyparaply vestmaktene hittil har slått opp. Etter intens bombing av bruer, jernbaner og depoter i tyskernes rygg har Taifunfly herjet stygt i de retirerende tyske kolonner. Med Luftwaffes svake innsats som bakgrunn har dette hatt en markant virkning på tyskernes stridsmoral.

De tyske ledere lovte sitt folk at når de allierte hadde åpnet sin front i vest, ville de trenge sitt bombefly der. Men uansett den veldige innsats av det taktiske fly i Frankrike fortsetter den strategiske bombing av Tyskland med full kraft. Det er atter oljeindustri og flyfabrikker som dominerer ukens imponerende angrepsliste: et hovedmål er å lamme Luftwaffe. Den industrielle utmattelse av Tyskland er så langt fremskredet at man anser det mulig å fremtvinge et sammenbrudd. De tyske reserver av krigsmateriell og olje er nå sterkt redusert som følge av den tidligere bombing og de tre fronters enorme forbruk. Hvert bombeangrep idag har derfor større virkning enn f. eks. i mars april, da den italienske front hvilte og vestfronten ennå ikke eksisterte. En direkte føling med oljebombingens virkninger fikk vi i Norge ved ukens kunn-gjøring om den nye tildeling av bensin, som praktisk talt er lik null.

Ukens statistikk: 3. aug.: 1000 am. bombere mot Saarbrücken, Mülhausen, Strassburg. 3000 tonn bomber mot Pas de Calais-området. 5000 all. utfall på vestfronten. Fra Italia sterke angrep mot Nice, Genova, Friedrichshafen. 4. aug.: 1200 am. bombere og 1000 jagere mot Peenemünde, flyfabrikker i Rostock og Anklam, mot Kiel og Bremen (oljeraff.). - 5. aug.: 1100 am. bombere mot oljeraff. i Dolbergen, flydelfabrikker i Fallersleben, rustningsfabrikker i Magdeburg og Braunschweig. Brit. angrep på ubåthavner i Brest med bl.a. 3 fulltreffere med 6 tonns bomber. - 6. august: 1000 am. bombere mot motorfabrikk i Berlin, oljeraff. i Hamburg og Slesvig, motorfabrikk i Marienfelde, flyplasser ved Magdeburg og havneanlegg ved Kiel. Brit. angrep mot Lorient (6 tonns bomber), oljeanlegg i Bordeaux og Pas de Calais. Fra Italia 1000 am. bombere mot mål i Rhone-dalen og ubåthavnen i Toulon. 7. aug.: 1000 brit. bombere kaster på én time 6000 tonn bomber mot tyske stillinger s. for Caen, krigens største innsats av det taktiske fly. Taifunfly med rakettkanoner ødelegger alene 139 tyske tanks ved Mortain. Am. bombere mot flyfabrikk i Gdynia, fortsetter til Russland. Fra Italia storangrep mot anlegg for syntetisk olje i Schlesien o.a. mål. 8. aug.: 600 am. bombere kaster 20 000 granatbomber mot tyske stillinger ved Caen, tolv timer etter RAFs 6000 tonns nattangrep. Taifunfly senker 4 av 8 transportskip i konvoi på norskekysten og setter alle 8 eskorteskip i brann. Fra Russland am. bombere mot Ploesti, fortsetter til Italia (de samme fly som dagen før bombet Gdynia fra England!) Kraftige russ. bombeangrep mot Ost-Preussen med erobrede tyske bomber. 9. aug.: Stort antal am. bombere angriper Stuttgart og andre mål i Syd-Tyskland. Andre bombere mot Köln. - Angloamerikanske tap: 135 fly, tyske: 175 fly.

- 0 -

Om formiddagen onsdag 9. aug. ble en bil inneholdende ca. 60 000 rasjoneringskort stoppet på sin vei fra Moestues trykkeri til et rasjoneringskontor av 4 unge menn med revolver. Chaufføren ble tvunget til å kjøre til et angitt sted, hvor kortene ble lastet over i en ventende bil. - 21,22 og 23 åringene skal heller ikke i kommende periode mangle rasjoneringskort.

- 0 -